

SVĖDASŲ VARPAS

2022 m. sausio mėn.

Nr. 1 (67)

Leidžiamas nuo 2016 m. liepos 1 d.

Svėdasų kalėdinės eglės įžiebimo šventė „Be idėjos“

Gruodžio 17 dieną, 19 valandą Svėdasuose įvyko kalėdinės eglės įžiebimo šventė. Renginio vedėja Ramunė Lapienytė renginį pradėjo visai netikėtais žodžiais – „Mes turime Jūsų atsiprašyti. Nes šios šventės idėjos neturime, tiesiog nieko nepavyko sugalvoti...“. Po šių žodžių pakvietė svėdasiškius ir miestelio svečius skaičiuoti iki trijų ir įžiebti kalėdinę eglę. Tačiau eglė taip ir neišžiebė...

Iš sutemų išniro Girinis ir pradėjo šaukti – „Stop! Ką Jūs čia veikiate? Jokios eglės įžiebti neleisiu. Užsideds!“. Pro eglės šakas išniro miško gyvūnai – Vilkas, du Zuikiai ir Lapė. Personažus įkūnijo Anykščių kultūros centro Svėdasų skyriaus mėgėjų teatro „Iliuzija“ aktoriai. Zuikiai prašė Girinio leisti įžiebti kalėdų eglę, vilkas ir lapė, it susimokę, pritarė Giriniui – nežiebti. Ginčas ilgai netruko, miestelio vaikai pakvietė Kalėdų senelį. Parsirodžius Kalėdų seneliui, Giriniui neliko nieko kito, tik stebėti išžiėbiant eglę. Kalėdų senelis kartu su svėdasiškiais ir miestelio svečiais pradėjo skaičiuoti iki penkių ir kalėdinę eglę išžiėbė. Po keletos aki-

mirkų dangų nušvietė fejerverkai. Po fejerverkų padėkos žodį tarė Svėdasų bendruomenės pirmininkė Virginija

Valikonytė. Pirmininkė visų svėdasiškių vardu padėkojo UAB „Alauša“ generaliniam direktoriui Algimantui Čaplinskiui už pagalbą puošiant Svėdasų miestelio kalėdinę eglę ir, žinoma, už naująsias eglės puošmenas.

Po padėkos vėl įsiterpė Kalėdų senelis, pakalbino mažiausius svėdasiškius, išklausė eilėraštnukus. Pakvietė Vilką ir paklausęs ar jis mokąs šokti, pradėjo sukstis, lyg šokių aikštelėje, šokdamas „Ančiukų šokį“. Išdalino likusias dovanėles, padėkojo visiems atėjusiems ir atsisveikino.

Svėdasiškiai ir miestelio svečiai dar turėjo laiko su personažais nusifotografuoti prie nuostabios Svėdasų miestelio kalėdinės eglės.

Šventę organizavo Anykščių kultūros centro Svėdasų skyrius. Partneriai: Svėdasų seniūnija ir asociacija „Svėdasų bendruomenė“.

Nuoširdžiai dėkojame pagrindiniam rėmėjui: UAB „Alauša“, rėmėjams Astai ir Vytautui Dateniams bei Dianai ir Artūriui Pačevams.

Svėdasų seniūnijos inf.

Paskutiniai maloniausieji 2021-ųjų metų pabaigos įvykiai Svėdasuose

Ant valstybinės reikšmės krašto kelio Nr. 118 Kupiškis–Utena ties Alaušo ežeru paklota nauja asfalto danga

Advento vakaras Svėdasų gimnazijos bibliotekoje: bibliotekininkė D. Rimienė supažindino mokinius su advento papročiais ir tradicijomis, mokiniai minė mįsles, klausėsi pasakos, dainavo dainas, grojo perkusiniaus instrumentais

Dėl paminklo partizanams Svėdasuose

Kauno Anykščių draugijos Vaižgantiečių klubo iniciatyva ir rūpesčiu 2019 metų rugsėjo 20 d. buvo pašventintas paminklas Juozui Tumui-Vaižgantui prie Vytauto Didžiojo bažnyčios. Klubo nariai besidžiaugdami gražiu paminklu aptarė tolimesnės veiklos gaires. Nuspręsta, kad reikia sutelkti Vaižgantiečių narių pastangas, pagerbiant žuvusius Svėdasų krašto partizanus: prižiūrėti jau esamus paminklus ir pastatyti gražų, didingą paminklą, kuris lygiuotųsi į jau stovintį Svėdasų miestelio centre paminklą Vaižgantui.

Jau 2019 m. lapkričio 3 d. Gvidas Kazlauskas suorganizavo iškilmingą minėjimą Drobčiūnų miške žuvusiems Algirdo apygardos J.Tumo-Vaižganto kuopos 7 partizanams atminti.

Svėdasų seniūnija pasirūpino, kad piktžolėmis apžėlęs 5 partizanų kapas Jotkonių kaimo senose kapinėse būtų sutvarkytas, atlikti kiti panašūs darbai.

Vaižgantiečių klubo narys „Svėdasų varpo“ vyr. redaktorius Stasys Gavenavičius 2020 metais pradėjo diskusiją dėl paminklo partizanams pastatymo Svėdasuose. Šia tema pradėti spausdinti

straipsniai, organizuojami pokalbiai. Vienas iš pirmųjų straipsnių paminėtinas Svėdasų draugijos „Alaušas“ pirmininkės Ritos Skaržauskienės su 9-iajos narių parašais „Centrinei Svėdasų aikštei pertvarkų nereikia“. Dėl vietos paminklui ir paties paminklo vizijos rašė ar pasisakė muziejininkas – žurnalistas Vytautas Bagdonas, akademikas Albinas Kusta, menininkas Klemensas Zabulionis, docentas daktaras Juozas Lapienis, docentas daktaras Gvidas Kazlauskas ir kiti.

Statys Gavenavičius pirmas parodė iniciatyvą sukurdamas paminklo viziją ir pavišino ją 2021 m. liepos mėn. „Svėdasų varpe“. Savo paaiškinimus žodžiu išdėstė Svėdasų seniūnijoje.

2021 m. rugsėjo mėnesį architektas dailininkas (kodas L75) Jonas Lukšė pristatė 4 eskizinius paminklo variantus. Paminklo eskizus-vizijas pateikė: „Aukuras partizanams“ – Vidmantas Stankevičius ir Dora Kulaitienė, „Laisvės spindulys“ – Justas Jankauskas ir Vytis Obolevičius, „Laisvės vartai“ – Andrius Marma.

Vaižgantiečių klubo nariai džiaugia-

si, kad yra pateikti 8 projektai-vizijos paminklui žuvusiems Svėdasų krašto partizanams, bet abejoja dėl jų atitikimo pagrindiniams reikalavimams: kad paminklas būtų išpūdingas, kad atspindėtų partizanų dvidešimtmetės kovos didvyriškumą bei gyvenimo sąlygų sunkumą ir sudėtingumą, kad ateinančioms kartoms primintų, skleistų žinią apie tai, kad už laisvę reikia kovoti kasdien.

Atkreiptinas dėmesys ir į eilę momentų: – pavyzdžiui „Laisvės spindulys“ ir „Laisvės vartai“ nepatenka į reikalaujamą didingumą, siūlymas išrašyti partizanų pavardes ant metalo, vargu, ar tai atitiktų Lietuvoje esančias tradicijas bei naudojamus simbolius ir t. t.

Vaižgantiečiai siūlo visus pateiktus paminklų projektus – vizijas plačiai aptarti su Svėdasų ir svėdasiškių funkcionuojančių įmonių ir organizacijų atstovais, tame tarpe, pakviečiant ir mūsų Vaižgantiečių klubo narius.

*Kauno Anykštėnų draugijos
Vaižgantiečių klubo seniūnas
Valerijonas Senvaitis*

Prisistato nauja Svėdasų bibliotekos bibliotekininkė

Esu nauja Svėdasų bibliotekininkė Rūta Neniškienė. Atvykau iš Trakų rajono, studijavau Vilniaus pedagoginiame universitete anglų kalbą, taip pat literatūrą bei kūrybinį rašymą Norvegijoje ir Šiaurės Airijoje. Grįžusi iš užsienio, gyvenau Trakuose, dirbau rajono laikraštyje „Trakų žemė“ bei istoriniame žurnale „Voruta“, vėliau kėliausi į Vilnių, ten sukūriau šeimą. Su vyru Viliumi auginame du sūnus – keturmetį Konstantiną ir dviejų metų Povilą. Šąsajos su Svėdasais – per vyrą, jo močiutė, Vitolda Neniškienė, miestelio siuvėja, užaugino tris sūnus, vyriausias – vyro tėvas. Jauniausias sūnus – skulptorius Osvaldas Neniškis. Atvykome į močiutės Vitoldos namus ir bandome kurtis, moliūgus auginti, netgi katiną užsiveisėme. Miestelis jaukus, žmonės draugiški, širdingi. Mums trūko tik žaidimų aikštelės, bet dabar galima žaisti ir bibliotekoje. Svėdasai mums palengvino karantiną, pritraukė prie žemės, prie šaknų. Atradome ežerų

ir pušyno gaivą, ramybę. Susisiekiame su artimiausiais miestais – Anykščiais, Utena, Kupiškio. Kasmet lankausi Vaižgantiečių šventėje, žygiuojame partizanų takais. Kadangi rašau eiles, vis įtaikau į poetų ratelius, virtualius ar tikrus. Svėdasams ir mano gyvenimo aprašui skirtas šis eilėraštis:

Siuvėjos

*Gyvename kryžkelėje –
dygnis ant dygnio
Rokiškis–Utena × Kupiškis–Anykščiai
palaistysime šiandien amžinybės gėles
Svėdasuos punktyrais kitapus.
Grįždami susitinkame metraštininką –
jis apsiaučia mus dausuvos debesimis
pasipila iš dangaus vėsūs dygsneliai.
Kitąkart tarp dygśnių išdygsta
puokštė rožių gelsvų vietoje gimtadienio
papuošia mūsų maldas
peltakių tiltai sujungia
protėvių kauburėlius
apjuosia didelį dar nepažintą audinį
matomą tik pakilusio paukščio akimi
vėjui atrišus mazgus...*

---
*Neįdurk, spyglieli, piršto,
kad ir rožė graži,
nesubadyk, adatos smaigalėli,
panagių, kad ir daug darbo siuvėjai*

Rūta Neniškienė

Svėdasų J. Tumo-Vaižganto gimnazijos naujienos

Gruodžio 10 dieną Pasvalio r. Vaškų kultūros namuose vyko kūrybinės raiškos konkurso „Eilėraščio menas ir jo interpretacija“, skirto prof. Vandos Zaborskaitės atminimui, baigiamasis renginys. Konkurso dalyviai pristatė darbus, atliktus rašytine, menine arba vaizdine forma. Renginio metu buvo galima pasigrožėti mokinių darbais, jų atlikimo įvairove. Laureatus paskelbė ir apdovanojo prof. Vandos Zaborskaitės dukra Virgilija Stonytė. I vietas nugalėtoja tapo mūsų gimnazijos IV g klasės mokinė Živilė Pečiulytė, kurią ruošė mokytoja Regina Žvirblienė. Živilė interpretavo Maironio eilėraštį „Pasitikėjimas savimi“, kuriam komisijos nariai negailėjo gražių žodžių.

***

Gruodžio 9 d. mūsų gimnazijos IIIg ir IVg klasių mokiniai lankėsi Anykščių Jono Biliūno gimnazijos užsienio kalbų laboratorijoje, kur išbandė jos galimybes. Gimnazijos anglų kalbos mokytojai paaiškino, kaip viskas veikia ir kaip galima mokytis šioje laboratorijoje. Užduotis mūsų mokiniai atliko ne tik individualiai, bet ir kartu su anykštėnais.

***

Lapkričio 23 dieną gimnazijos sporto salėje vyko sportinis renginys mokiniams ir jų tėvams. Šio renginio tikslas atitinka projekto „Sportiniais ir švietėjiškais renginiais kuriame tradicijas“ pavadinimą. Galime pasidžiaugti, kad „Sportuoja visa šeima“ jau daugiau nei dešimtmetį sutelkia gimnazijos mokinius, tėvelius bei miestelio

bendruomenę aktyviai praleisti laiką drauge. Renginio metu netrūko geros nuotaikos ir entuziazmo. Visi energingai dalyvavo rungtyse ir stengėsi kuo greičiau atlikti užduotis, siekdami pergalės savo komandai. Pasibaigus visoms užduotims buvo įteiktos padėkos bei pereinamoji taurė, skirta taikliausiai klasės smiginio komandai. Iki kitų metų taurė puoš ketvirtokų klasę.

Svėdasų J. Tumo-Vaižganto gimnazijos informacija

Svėdasų krašto muziejus Kunigiškiuose sulaukė restauratorių

Kunigiškių I kaime esantis buvusios pradžios mokyklos pastatas – vietinės reikšmės kultūros vertybių registro objektas – 1986 m. buvo restauruotas ir 1987-ųjų vasarą jame buvo atidarytas muziejus. 34 metus Svėdasų krašto muziejus priiminėjo lankytojus iš Lietuvos, užsienio šalių, įgyvendino edukacines programas, organizavo kultūrinius renginius. 2017 m. buvo parengtas muziejaus tvarkybos darbų projektas, o šį rudenį sulaukta ir restauratorių.

Tuoju po „Vaižgantinių“ UAB „Vilniaus restauratoriai“ pradėjo muziejaus remontą. Jau akmenimis ir betonu sutvirtinti pamatai, pakeisti sutrūniję lauko sienų rąstai, galinga vandens srove pastatas nuplautas, atliekami ir kiti darbai. Restauratoriai dirba kruopščiai, stengiasi išsaugoti statinio autentišku-

mą, viską derina su architektais, kultūros paveldosaugos specialistais. Jeigu viskas gerai seksis, jeigu nepritrūks lėšų, pastatas „ naujam gyvenimui“ turėtų būti prikeltas 2022-aisiais. Būtent tais metais muziejus sulauks garbingo jubilėjaus – 35-mečio.

Vytautas Bagdonas, muziejaininkas

Restauravimo klausimus aptaria (iš kairės): Anykščių rajono savivaldybės administracijos Statybos skyriaus vedėjas Piotras Grigorjevas, rajono vicemeras Dainius Žiogelis, Statybos ir architektūros skyriaus vyriausioji specialistė, paminklosaugininkė Daiva Stankevičienė, Svėdasų seniūnas Saulius Rasalas ir Statybos skyriaus specialistas Andrius Lebeda

Mokytojos, poetės Joanos Šileikaitės lemtis

Joanos Šileikaitės tėviškė – nedidelis vienkiemis prie miško Obonių kaime, netoli Adomynės. Į Svėdasų vidurinę mokyklą atvyko baigusi Šimonių progimnaziją. Išsiskyrė iš bendraklasių mergaičių optimistiniu charakteriu ir polėkiu. Lietuvių kalbos rašinėlių parašydavo eiliuotai ir dar spėdavo suolu draugėms padėti. Jos laki vaizduotė prikurdavo visokių sumanymų. Ji norėjo, o ir mane sugundė, pasižiūrėti kaip saulė teka esant Alaušo ežero viduryje. Prieš patekiant saulei sėdome į Kemundrio valtį ir nusiyrėme į ežero vidurį. Visu pirma mūsų dėmesį prikaustė nušvitę varpinės ir bažnyčios bokštai, kitoje pusėje ežero purpuru suspindusios pušelių viršūnės. Tekanti raudona saulė ir jos atspindžiai vandenyje sukūrė fantastišką vaizdą ir sukėlė išskirtinį pasakišką jausmą... Buvo įdomu, ir, vos saulei patekėjus, tuščiomis gatvėmis grįžti namo. Atrodė, kad mūsų batai per garsiai kaukšėjo ir žadino dar miegančius, tačiau tik išsigandęs rainas katinas „nukūrė“ per aikštę... Tos iškylos įspūdžiai iš atminties neišdilo iki šiol.

1952 m. birželį baigę vidurinę mokyklą išsiskirstėme kas sau. Susirašinėdavome laiškais. Iš Joanos pirmąjį laišką rašytą iš Obonių gavau jau liepos mėnesį, aišku, su eilėraščiu. Vienas punktelis skambėjo taip:

*Šilkinėj pievoj dalgiai žvanga
Nespėjo žiedas apsidžiaugt...
Rytoj šalti lašai į langą
Pasibels ir nieks ir nieks daugiau...*

Joana labai pergyveno, kad nesiseka susirasti darbo. Jos „atodūsis“ išreikštas eiliuotai:

*Vilčių mirazai duš.
Jų niekaip neišsaugosi...
Skubėdamas plynu dienu ledu,
O liks tik tuštuma,
širdin giliai įaugusi,
Ir keletas iš praeities mielų veidų...*

Vis dėl to rugsėjo mėnesio vidurį, padedant „mieliems veidams“ ir, per atsitiktinai susiklosčius palankioms

Joana Šileikaitė

aplinkybėms, gavo mokytojos vietą Anykščių rajono Gečionių pradžios mokykloje.

Po poros metų Joana, susitaupiusi šiek tiek pinigų, įstojo į dviemėtį Klaipėdos mokytojų institutą. Nesižavėjo ji savo studijomis ir gyvenimu Klaipėdoje. Iš ten ji rašė:

*Nuoširdumas? Kam jis? Ir be jo
Mano žemė raudonai žydės,
Beširdžiu tapt gali nebijot –
Tas laimingas kas be širdies...*

Joana, baigusi institutą buvo paskirta dirbti į Utenos rajono Antalgės septynmetę mokyklą. Buvo gerbiama. Paskirta direktorės pareigoms, kurių kiek įmanydama kratėsi. Darbas sekėsi, eilėraščius spausdino Utenos rajono laikraščiai, tačiau „nerami dūšia“ nebuvo patenkinta nei darbu, nei savo asmeniniu gyvenimu. Iš Antalgės ji rašė:

*Vaidink, ir dienos nykios, blausios,
Nubėgs kvatodamos laukais...
Net kai akis kančioj užspausiu,
Sakyk, kad miršti tik juokais...*

Laikas bėgo. Gimnazistiškos draugystės ir įspūdžiai blėso. Laiškai bepa-

keisdavome retai, o nesimatėme daugiau kaip 10 metų... Ir!... Vieną kartą!... Rūpinantis tėviškės reikalais skubiai reikėjo važiuoti iš Vilniaus į Svėdasus. Važiavau nedideliu autobusu, kuris, pravažiavus Molėtus, sugedo. Mes, keletas keleivių, sustoję ant plento „balsavome“ kiekvienai pravažiuojančiai transporto priemonei. Į atvirą kėbulą priimti „susimylėjo“ vienas sunkvežimio vairuotojas. Drėgnas, žvarbus, šaltas vėjas mus perpūtė „kiaurai“. Sušalusius „į kaulą“ jau vėlai vakare išlaipino Utenos centre. Susiradau viešbutėlį. Laisvų vietų nėra... Budinčios administratorės prašau leisti nors pasėdėti ir sušilti. Matyt, administratorė tikrai prastai atrodžiau, kad ji pradėjo ieškoti išeities: atsargiai pasiūlė tokį variantą – esą kambaryje, kur jau guli moteriškė yra laisva lova, ir, jei ji neprieštarautų, tai leistų man pernaktvoti. Einam. Nutaisau kuo švelnesnį balsą ir klausiu tos moteriškės ar ji neprieštarautų, kad atsigulčiau į tą, jau ranka pasiekiamą, lovą... Iš tos moteriškės išgirstu šūksnį: „o Jezau, Gvidukas!!!“ Iš po antklodės išlindo nustebęs Joanos veidas... Prašnekejome visą naktį. Papasakojo, kad nuobodoka mokytojauti kaimo mokykloje, kas jai ne prie širdies ūkinė direktorės veikla, kad neištekėjusi ir taip toliau, ir taip toliau...

Pasiūliau jai atvažiuoti mokytojauti į neseniai įkurtą Lietuvos žemės ūkio akademijos bendrabutyje pradžios mokyklą. Pažadėjau supažindinti su Kauno poetais. Pažadas buvo realus ir pagrįstas mano turimomis galimybėmis. Tuomet dirbau LŽŪA prorektoriumi administracijos ir ūkio reikalams, o jau pripažintas poetu Aleksas Dabulskis dirbo Kapitalinės statybos skyriaus viršininku, ir, kartu buvo aktyvus Kauno rašytojų bendrijos dalyvis. Joana mano pasiūlymą priėmė.

Tęsinys kitame laikraščio numeryje

*Buvęs Svėdasų vidurinės mokyklos
IV laidos abiturientas
Gvidas Kazlauskas*

Vyr. redaktorius Stasys Gavenavičius
tel. 8 677 71514

Leidėjas Svėdasų literatų klubas „Sietuva“
kodas 154314137 ISSN 2424-5801

Laikraštis internete: <http://www.svedasai.info/svedasiskiu-draugija--alaušas--/laikrastis--139/lt/>

Redakcinė grupė:

Inga Kilienė tel. 8 687 57137
Liveta Malcevičiūtė, tel. 8 605 00761

Spaustuvė „Morkūnas ir Kė“,
Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas
El. paštas: spaustuvė@morkunas.lt
Maketuotojas Rimantas Leitanas